

รายงานการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ครั้งที่ 2/2538

วันจันทร์ที่ 17 เมษายน 2538 เวลา 14.00 น.

ณ ห้องประชุมกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรรมการผู้มาประชุม

1. นายประจวบ ไชยสาส์น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ประธาน
2. นายสมหมาย สรกุล	ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
3. นางสาวภัทรา สกลไทย	ที่ปรึกษาการพาณิชย์
(แทนปลัดกระทรวงพาณิชย์)	กรรมการ
4. นายจำนง เฉลิมฉัตร	ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย
(แทนปลัดกระทรวงมหาดไทย)	กรรมการ
5. นายตระการ ชัยรัตน์	รองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม
(แทนปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม)	กรรมการ
6. นายสวัสดิ์ วัฒนาภากร	อธิบดีกรมชลประทาน	กรรมการ
7. นายสุวิทย์ พลลาภ	รองอธิบดีกรมปศุสัตว์
(แทนอธิบดีกรมปศุสัตว์)	กรรมการ
8. นายวัฒนา แก้วกำเนิด	รองอธิบดีกรมป่าไม้
(แทนอธิบดีกรมป่าไม้)	กรรมการ
9. นายปลอดประสพ สุรัสวดี	อธิบดีกรมประมง	กรรมการ
10. นายบุญรักษา สืบศิริ	อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
11. นางธวันท์ พานิชโยทัย	นักวิชาการเกษตร 6
(แทนอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร)	กรรมการ
12. นายประทีป ศุภนคร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์
(แทนอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์)	กรรมการ
13. นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	กรรมการ
14. นายนเรศ จิตจรจิตรวงศ์	ผู้อำนวยการส่วนระบบการปกครองท้องที่
(แทนอธิบดีกรมการปกครอง)	กรรมการ
15. นายเพชร วงศ์ไผ่	รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
(แทนอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน)	กรรมการ

16. นายสมชัย เสรฐเกียรติ	รองอธิบดีกรมที่ดิน (แทนอธิบดีกรมที่ดิน)	กรรมการ
17. นายสมชาย วุฒิสุมบูรณ์	เจ้าหน้าที่บริหารงานประจำสงเคราะห์ 7 (แทนอธิบดีกรมประจำสงเคราะห์)	กรรมการ
18. นายมนู เลียวไพโรจน์	อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	กรรมการ
19. นายยืนยง ทัดนตรี	ผู้อำนวยการกองที่ราชพัสดุ (แทนอธิบดีกรมธนารักษ์)	กรรมการ
20. นายอำพล ดุลอำนาจ	ผู้อำนวยการสำนักกองทุนที่ดิน (แทนผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์- การเกษตร)	กรรมการ
21. นายอุดร บุตรสิงห์	ประธานคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ (แทนประธานคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกร แห่งประเทศไทย)	กรรมการ
22. นายวัชรินทร์ จันทะกุล	ประธานชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย	กรรมการ
23. นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศักดิ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
24. นายสมพงษ์ ล้วนทอง	ผู้แทนเกษตรกร	กรรมการ
25. นางสาวศุภศิริ อินทรสุขศรี	ผู้แทนเกษตรกร	กรรมการ
26. นายทองมี ศรีมะนิลา	ผู้แทนเกษตรกร	กรรมการ
27. นายवाद พากแก้ว	ผู้แทนเกษตรกร	กรรมการ
28. นายสำเริงห์ ต้นสัน	ผู้แทนเกษตรกร	กรรมการ
29. นายประเสริฐพันธุ์ พิพัฒน์กุล	เลขาธิการ ส.ป.ก.	กรรมการ และเลขานุการ

กรรมการผู้ไม่มาประชุม

1. อธิบดีกรมบัญชีกลาง	ติดราชการ
2. ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ	ติดราชการ
3. นายไชยยศ เหมะรัชตะ	ติดราชการ
4. นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม	ติดราชการ
5. นายสนั่น จันตรี	-

/ ผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายจรินทร์ ลิขณวิศิษฎ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. นายทวี สุระบาล เลขาธิการรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
3. นายพูนศักดิ์ อยู่ประเสริฐ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
4. ร.ท.วิรัช พันธุมะพล ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
5. นายสุทิน มุลพุกษะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก.
6. นายดนัย สยศรี รองเลขาธิการ ส.ป.ก.
7. นายเพ็ญ ยมเนียม เลขาธิการกรม ส.ป.ก.
8. นายสุรพล เพชรล้อม ผู้อำนวยการกองจัดการปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก.
9. นายวรเวทย์ อารังชัยลักษณ์ ผู้อำนวยการกองบริการกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ส.ป.ก.
10. นายกำธร พุ่มสวัสดิ์ ผู้อำนวยการกองนิติการ ส.ป.ก.
11. นายฉันทลักษณ์ บุศยอักษร ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน ส.ป.ก.
12. นายวิจิน ไชยิตถกุล ผู้อำนวยการกองวิศวกรรม ส.ป.ก.
13. นายสุรจิต ไชยสวัสดิ์ ผู้อำนวยการกองพัฒนารายได้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก.
14. นางสาวนศรี ไชยมงคล ผู้ตรวจการปฏิรูปที่ดิน
15. นายไพโรจน์ โลกนิยม ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน
16. นายมนตรี สนิทประชากร ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ กรมป่าไม้
17. นายวีรพันธุ์ ศรีบุญดี ผู้อำนวยการกองตรวจและประสานราชการ สป.กษ.
18. นายเนนทพล บำรุงเพชร เจ้าหน้าที่กรมการพัฒนารัฐบาล
19. นายณัฐพล พรหมศรีสุข เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมสหกรณ์
20. นายชัยชนะ เพชรแสงใส เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน
21. นายอวาลิต อังคะวิทย์ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
22. นายสละ กลิ่นทอง เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
23. นายอิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
24. นายพิชัย แยมละออ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
25. นายธนู มีแสงเงิน เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
26. นายราเชนทร์ วรอาตมพิทักษ์ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
27. นายศรีโรจน์ จิรวัดน์จรรยา เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.

28. นางสาวศิริ ชานิตย์	เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
29. นางมะลิวัลย์ ไกรสวัสดิ์	เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
30. นางสาวกัญญา แก่นนาคำ	เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
31. นายธีระ สิทธิธรรม	เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.
32. นางสาวอัจฉรา ช้างแก้ว	เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ประธานแจ้งต่อที่ประชุมว่า สืบเนื่องมาจากการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีหนังสือถึง
ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้พิจารณาส่ง เรื่องที่กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความในสาระสำคัญของกฎหมายปฏิรูปที่ดินหลายประเด็น ซึ่ง
ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้มีบัญชา ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาประชุมวินิจฉัยตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ขอไป บัดนี้ ได้มีผลการประชุมวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้แจ้งมายัง
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายต่อไป

ที่ประชุมรับทราบ

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ครั้งที่ 1/2538
เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2538

มติคณะกรรมการ รับรอง โดยไม่มีการแก้ไข

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ 3.1 แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินตามความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานปฏิรูป
ที่ดินตามความเห็น ในปัญหาข้อกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อ

/ เกษตรกรรม....

เกษตรกรรมพิจารณา ประกอบด้วยความเห็นในข้อกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา ข้อเท็จจริงเบื้องต้นในการดำเนินงาน คุณสมบัติของผู้สมัคร ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน มาตรการในการตรวจสอบคุณสมบัติ และมาตรการดำเนินการภายหลังการตรวจสอบ

คณะกรรมการได้พิจารณากันอย่างกว้างขวางได้แก้ไข ปรับปรุง แนวทางการดำเนินงาน โดยให้ยึดหลักลักษณะอันควรตามการให้ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นหลักให้มากที่สุด ส่วนการขยายความของ ส.ป.ก. ให้ถือเป็นส่วนประกอบ และได้ปรับปรุงวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติให้มีความกระชับยิ่งขึ้น รวมทั้งได้พิจารณาข้อมูลการกำหนดขนาดที่ดินที่มีขนาดต่ำสุดต่อการครองชีพ และข้อมูลเรื่องราวได้ประจักษ์ของ เกษตรกรที่ถือว่าไม่เพียงพอต่อการครองชีพ จึงกำหนดแนวทางดำเนินงานที่แก้ไข ปรับปรุงแล้วดังต่อไปนี้

แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินตามความเห็น ในปัญหาข้อกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา

1 ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา

เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทราบ สรุปได้ดังนี้

1.1 คณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็น ว่า "เกษตรกร" ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ผู้ที่ เป็นเกษตรกรอยู่แล้วตามความเป็นจริง และใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการเกษตรกรรมมิใช่อาชีพอื่น ซึ่งเกษตรกรประเภทนี้กฎหมายมิได้กำหนดว่าต้อง เป็นเกษตรกรผู้ยากจน แต่ความจำเป็นในมาตรา 4 เป็นที่เข้าใจว่าต้องไม่มียากจน เพื่อเกษตรกรเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ

ประเภทที่สอง ผู้ซึ่งประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ผู้ที่ยังไม่เป็นเกษตรกรแต่ประสงค์จะเป็น เกษตรกรและมาขอรับการจัดที่ดิน ซึ่งเกษตรกรประเภทนี้จะต้องเป็นผู้ยากจน หรือผู้จบการศึกษาทางเกษตรกรรม หรือเป็นบุตรของเกษตรกร และบุคคลดังกล่าวต้องไม่มีที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเองและ ไม่มีอาชีพอื่นมีรายได้ประจำเพียงพอแก่การครองชีพ

1.2 เกษตรกรผู้ใดจะมีสิทธิได้รับการจัดที่ดินโดยการปฏิรูปที่ดิน เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ในการคัดเลือกเกษตรกร ซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2535 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

/ 2. ข้อเท็จจริง...

2 ข้อเท็จจริง

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้รับรายงานการดำเนินการตามขั้นตอนการปฏิรูปที่ดินของจังหวัดต่าง ๆ แล้วทราบว่า แต่ละจังหวัดได้มีการออกประกาศให้เกษตรกรในท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินยื่นคำร้องขอเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามระยะเวลาที่กำหนดถูกต้องตามระเบียบของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกเกษตรกร ซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ใช้บังคับอยู่

สำหรับคุณสมบัติของ เกษตรกร เกี่ยวกับการทำประโยชน์ในที่ดินและการสอบสวนสิทธิว่าเกษตรกรมีสิทธิในที่ดินอยู่แล้วหรือไม่ ส.ป.ก. ได้กำหนดแบบสอบสวนสิทธิผู้ถือครองที่ดิน (ส.ป.ก. 4-24 ก) และมีการบันทึกการสอบสวนข้อมูลดังกล่าวไว้ใน ข้อ 2 และ ข้อ 7 ของแบบสอบสวนสิทธิอยู่แล้วทุกจังหวัด และข้อมูลได้นำเสนอคณะกรรมการคัดเลือกเกษตรกรระดับอำเภอ และคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิจารณา ก่อนอนุมัติให้เกษตรกรได้รับสิทธิตามเอกสาร ส.ป.ก. 4-01

ฉะนั้น จึงถือได้ว่าขั้นตอนปฏิบัติในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินของจังหวัดต่าง ๆ ได้ดำเนินการไปตามที่กำหนดในระเบียบคณะกรรมการฯ ว่าด้วยการคัดเลือกเกษตรกรฯ แล้ว แต่เมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นในข้อกฎหมายในเรื่องคุณสมบัติต้องไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ จึงอาจกำหนดมาตรการในการตรวจสอบข้อมูลซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิจารณา

3 เกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน

เกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินตามกระบวนการปฏิรูปที่ดินมี 2 ประเภท คือ ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและผู้ประสงค์จะเป็นเกษตรกร

ประเภทแรก จะต้องมีความสำคัญ 2 ประการ คือ เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ

ประการแรก ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ผู้ที่เป็นเกษตรกรอยู่แล้วตามความเป็นจริงและใช้เวลาส่วนใหญ่ในอาชีพเกษตรกรรมมิใช่อำชีพอื่น ซึ่งเกษตรกรประเภทนี้กฎหมายมิได้กำหนดว่า ต้องเป็นเกษตรกรผู้ยากจน แต่อย่างไรก็ตาม โดยที่บทนิยามคำว่า "การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม" ในมาตรา 4 เป็นที่เข้าใจได้ว่าเป็นการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเอง หรือเกษตรกรที่มีที่ดิน

/ เล็กน้อย

เล็กน้อย ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ ดังนั้น เกษตรกรประเภทนี้ จึงต้อง เป็นผู้ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมเป็นหลักและ ไม่มีที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินเล็กน้อย ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ

ฉะนั้น กรณีจึงควร เป็นเกษตรกรโดยสภาพ คือมีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำเกษตรกรรมมากกว่าอาชีพอื่น การ ไปมีอาชีพเสริมก็ เป็นไป เพื่อให้เพียงพอแก่การครองชีพอย่างแท้จริง มิได้ทำการเกษตร เพียง เพื่อแสดงว่า ทำการเกษตร แต่แท้จริงมีรายได้หลักมาจากกิจการอื่น ๆ ซึ่งมากกว่าและ เห็นได้ว่า ไม่มีความจำเป็นจะต้องพึ่งพาอาชีพการเกษตร เช่น เกษตรกรทำนา ได้ทำตามฤดูกาลอย่างเต็มที่ แต่นอกฤดูทำนา ไปประกอบอาชีพรับจ้าง เพื่อยังชีพ หรือเกษตรกรทำสวนและ เลี้ยงสัตว์ปีก นอกเวลามีรายได้เสริมจากการรับจ้าง เป็นช่วง ว่าง อย่างนี้ถือ เป็นเกษตรกร แต่ถ้าเป็นผู้ที่มุ่งการอุตสาหกรรมหรือธุรกิจอื่น ๆ ของตน เป็นรายได้หลักชัดเจนอยู่แล้ว และมีที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม เพียง เพื่อต้องการครอบครองที่ดินเท่านั้น อย่างนี้ไม่ควรถือว่าเป็นเกษตรกร

ประการที่สอง เกษตรกรที่ไม่มีที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม หรือมีที่ดินเล็กน้อย ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ

คุณสมบัติประการนี้ จำเป็นต้องมีมาตรฐานในการวินิจฉัย ซึ่งควร เป็นไปตามข้อมูลทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการ ใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม ซึ่งมีข้อมูลเป็นมาตรฐานรายภาคว่า ขนาดที่ดินทำการเกษตร โดยอาศัยน้ำฝนและครอบครัวเล็กขนาดเท่าใดที่เป็นขนาดต่ำสุดต่อการครองชีพ (ตามเอกสารที่แนบ)

การพิจารณาขนาดของที่ดิน เพื่อให้เพียงพอแก่การครองชีพนั้น ต้องขึ้นกับความเป็นจริง คือขนาดของครอบครัว รายได้จากผลผลิต รายจ่ายจากการลงทุน บัณฑิตการผลิต และแรงงานตลอดจนสมรรถนะดินและแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร ในพื้นที่นั้นด้วย ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ใดมีที่ดิน เพื่อการเกษตรอยู่แล้ว เกินจำนวนที่กำหนด ในมาตรฐานรายภาค และยื่นคำร้องถึง เหตุผลความจำเป็นตามความเป็นจริงว่า ครอบครัวของตนยังมีรายได้ ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ เนื่องจากเป็นครอบครัวใหญ่ เช่นมีบุตรบรรลุนิติภาวะแล้วเป็นแรงงานในครอบครัว หรือมีบุตรหลายคน หรือมีรายจ่ายที่จำเป็นในครอบครัว เป็นต้น คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจพิจารณาจัดที่ดินให้ได้ แต่รวมกันต้องไม่เกินจำนวนที่กฎหมายปฏิรูปที่ดินกำหนด

ประเภทที่สอง ผู้ซึ่งประสงค์จะประกอบอาชีพ เกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ผู้ที่ยังไม่เป็นเกษตรกร แต่ประสงค์จะเป็นเกษตรกร และมาขอรับการจัดที่ดินในการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรประเภทนี้ จะต้องเป็นผู้ยากจน หรือผู้จบการศึกษาทางเกษตรกรรมหรือเป็นบุตรของเกษตรกร และบุคคลดังกล่าวจะต้อง ไม่มีที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง ตามบทนิยามคำว่า "เกษตรกร" และต้องไม่มีอาชีพอื่นอันมีรายได้ประจำเพียงพอแก่การยังชีพ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไข

/ ในการเป็น

ในการเป็นเกษตรกร พ.ศ. 2535 ด้วย

4. มาตรการในการตรวจสอบคุณสมบัติ

วิธีการตรวจสอบ ควรตรวจสอบโดยการประกาศคุณสมบัติของผู้จะได้รับสิทธิจากการปฏิรูปที่ดินให้ชัดเจน ทั้งในด้านการเป็นเกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพ เกษตรกรรมเป็นหลัก และคุณสมบัติการมีที่ดินเล็กน้อย ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ หรือไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง ตามผลการตีความของคณะกรรมการกฤษฎีกา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ขาดคุณสมบัติสามารถคืนสิทธิของตนให้กับรัฐได้ หรือหากมีผู้เห็นว่าผู้ใดขาดคุณสมบัติและร้องเรียนหรือให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ จะได้ตรวจสอบเป็นราย ๆ ต่อไป

อนึ่ง สำหรับแบบสอบสวนสิทธิ (ส.ป.ก.4-24ก) ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการสอบสวนการถือครองและทำประโยชน์ในที่ดินไว้แล้ว จังหวัดและอำเภอที่เป็นเขตปฏิรูปที่ดินสามารถตรวจสอบใหม่ได้ หากมีข้อสงสัยหรือมีข้อมูล หรือข่าวสารใด ๆ ย่อมตรวจสอบเป็นการเฉพาะรายได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ หากจำเป็นอาจติดประกาศรายชื่อผู้อยู่ในข่ายจะต้องตรวจสอบในหมู่บ้านที่ที่ดินตั้งอยู่หรือ ส.ป.ก.จังหวัด หรือมีหนังสือเรียกผู้อยู่ในข่ายต้องตรวจสอบมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และลงนามรับรองยืนยันในการสอบสวนใหม่ต่อเจ้าหน้าที่ในเรื่องคุณสมบัติของตนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง

ข้อมูลในการตรวจสอบ อาจได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารการสอบสวนสิทธิเกษตรกร (ส.ป.ก.4-24ก.) ซึ่งตรวจสอบการทำประโยชน์ในที่ดินไว้แล้ว
2. ข้อมูลที่รู้กันทั่วไปในระดับประเทศหรือท้องถิ่นว่าบุคคลใดมิใช่เกษตรกร
3. คำร้องเรียนของประชาชน หรือการให้ข้อมูลที่นำสงสัย หรือการแจ้งข่าวสารอื่นใดให้ ส.ป.ก.ตรวจสอบได้
4. ข้อมูลจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปกครองท้องที่ หรือผู้อยู่ในท้องถิ่นนั้น

บุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งหมายถึง สามี ภริยา และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ซึ่งเป็นเกษตรกรมีสิทธิได้รับการจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินได้ ในที่นี้เป็นที่เข้าใจว่า สามี หรือภริยาคนใดคนหนึ่งเป็นเกษตรกรก็ได้ แต่จำนวนเนื้อที่ที่ดินที่จะจัดให้ต้องไม่เกินขนาดสูงสุดที่กฎหมายกำหนดต่อหนึ่งครอบครัว

สำหรับกรณีที่จะดำเนินการตามขั้นตอนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป เห็นควรตรวจสอบและดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข

/ ในการคัดเลือก.....

ในการคัดเลือกเกษตรกรฯ ซึ่งคณะกรรมการการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นในข้อกฎหมายไว้แล้วว่า เกษตรกรทุกประเภทสามารถดำเนินการคัดเลือกตามระเบียบฯ นี้ได้

5. มาตรการดำเนินการภายหลังการตรวจสอบ

เกษตรกรที่อยู่ในข่ายที่จะต้องตรวจสอบ หากตรวจสอบพบว่าเป็นเจ้าของที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพียงพอแก่การครองชีพอยู่แล้วก่อนดำเนินการคัดเลือกให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน หรือมิได้เป็นเกษตรกร มีมาตรการดำเนินการดังนี้

1. ผู้ที่ขาดคุณสมบัติ มิได้เป็นเกษตรกรตามความหมายที่คณะกรรมการการกฤษฎีกาตีความเมื่อคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเห็นชอบ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจเพิกถอน หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.4-01) นั้นได้ โดยอาศัยอำนาจตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการออกหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2536 ข้อ 9 และตามหนังสือที่ กษ 1204/ว 690 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2536 ซึ่ง ส.ป.ก.มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพิกถอนหนังสืออนุญาต (ส.ป.ก.4-01) ดังกล่าวได้
2. กรณีขาดคุณสมบัติมีที่ดินทำกินเพียงพอแก่การครองชีพอยู่แล้ว หรือมิได้มีสัญชาติไทย คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจพิจารณาให้สิ้นสิทธิและผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจเพิกถอนเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 นั้น ได้ ทั้งนี้ เกษตรกรมีสิทธิอุทธรณ์หากเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม
3. กรณีฝ่าฝืนระเบียบ ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีหนังสือเตือนให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบ หากไม่ปฏิบัติตามคำเตือน คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจพิจารณาให้สิ้นสิทธิและผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจเพิกถอนเอกสาร ส.ป.ก.4-01 นั้นได้ ทั้งนี้ เกษตรกรมีสิทธิอุทธรณ์ หากเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม

การกำหนดขนาดที่ดินที่มีขนาดต่ำสุดต่อการครองชีพ

คำว่าเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ (ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) มีสิ่งที่จะต้องพิจารณา ดังนี้

1. ที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพนั้นจะต้องมีเท่าใด ในความเป็นจริงนั้น ขนาดที่ดินที่จะถือว่าเป็นเล็กน้อย จะแตกต่างกันไปตามสภาพทางกายภาพ และการประกอบการเกษตรดังเช่น ที่ดินในเขตชลประทานซึ่งมีระบบชลประทานและหรือมีถนนลำเลียงผลผลิต ย่อมทำให้ขนาดที่ดินที่จะถือว่าเป็นที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ น้อยกว่า ที่ดินที่อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝน และที่ดินสภาพไม่ดี

/ 2. ในการพิจารณา...

2. ในการพิจารณาว่า เกษตรกรมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การยังชีพอาจพิจารณาเทียบเคียงกับขนาดการถือครองที่ดินที่พอเพียงกับการครองชีพด้านเกษตรกรรม โดยอาศัยการพิจารณาสภาพทางกายภาพและการประกอบการเกษตรว่า จะต้องใช้ที่ดินเท่าใดจึงจะเพียงพอ ขนาดที่ดินที่น้อยหรือต่ำกว่านี้ย่อมถือว่าเป็นขนาดที่ดินที่เล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ

ภาค	ขนาดที่ดินที่มีขนาดต่ำสุดต่อการครองชีพ (ไร่)	ขนาดฟาร์มโดยเฉลี่ย (ไร่)
กลาง	16	31.8
ตะวันออก	16	34.2
เหนือตอนบน	10	12.0
เหนือตอนล่าง	17	32.8
ตะวันออกเฉียงเหนือ	17	26.4
ใต้	15	22.6
รวมทั้งประเทศ	-	25.9

หากเกษตรกรผู้ใด มีที่ดินเพื่อการเกษตรอยู่แล้ว เกินจำนวนที่กำหนดในมาตรฐานรายภาค และยื่นคำร้องถึงเหตุผลและความจำเป็นว่าครอบครัวของตนยังมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ เนื่องจากเป็นครอบครัวใหญ่ เช่น มีบุตรมาก (เกิน 3 คนขึ้นไป) หรือมีรายจ่ายที่จำเป็นในครอบครัว เช่น มีหนี้สินมาก หรือที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตต่ำ เป็นต้น คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจจัดที่ดินให้ได้ แต่ไม่ควรเกินขนาดฟาร์มโดยเฉลี่ยของภาคนั้น ๆ

ภาคกลาง ประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชัยนาท ประจวบคีรีขันธ์

ปราจีนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี ลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี สระแก้ว

ภาคตะวันออก ประกอบด้วยจังหวัดจันทบุรี ชลบุรี ตราด ระยอง

ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ ลำปาง แม่ฮ่องสอน
ลำพูน พะเยา

ภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วยจังหวัดนครสวรรค์ เพชรบูรณ์ อุทัยธานี กำแพงเพชร

ตาก พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์

/ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ....

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา
บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร
สุรินทร์ พังงาย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี อำนาจเจริญ
ภาคใต้ ประกอบด้วยจังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา
พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สุราษฎร์ธานี

มติคณะกรรมการ คณะกรรมการพิจารณากันอย่างกว้างขวางและมีมติดังต่อไปนี้

1. เห็นชอบแนวทางดำเนินงานปฏิรูปที่ดินที่ได้รับปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยเฉพาะประเด็นดังนี้
- 1.1 เกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน
 - 1.2 มาตรการในการตรวจสอบคุณสมบัติตั้งแต่ปี 2532 - ปัจจุบัน
 - 1.3 มาตรการดำเนินการภายหลังการตรวจสอบ
 - 1.4 การกำหนดขนาดที่ดินที่มีขนาดต่ำสุดต่อการครองชีพ แยกเป็นรายภาคตามเอกสาร
 - 1.5 ตัวเลขรายได้ประจำของเกษตรกรที่ถือว่าไม่เพียงพอแก่การยังชีพ ให้ ส.ป.ก.
และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้พิจารณาร่วมกัน แล้วนำมาเสนอคณะกรรมการพิจารณาต่อไป
2. สำหรับขนาดที่ดินต่ำสุดต่อการครองชีพ หากเกษตรกรผู้มีที่ดินเกินเกณฑ์มาตรฐาน
รายภาค ยื่นคำร้องและมีเหตุผลความจำเป็นเพียงพอ ให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจพิจารณา
อนุญาตให้ได้รับสิทธิในที่ดินได้ แต่เมื่อรวมกับเนื้อที่ที่มีอยู่เดิมต้องไม่เกินจำนวนที่กฎหมายปฏิรูปที่ดินกำหนด
- ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องอื่น ๆ

เรื่องที่ 4.1 การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร

ประธานมีความเห็นว่า โดยที่ปรากฏว่าปัจจุบันมีปัญหาในการปฏิบัติตามกฎหมายปฏิรูปที่ดิน
เพื่อเกษตรกร ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการพิจารณาของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินฯ เห็นสมควรตั้ง
คณะที่ปรึกษากฎหมายเพื่อกลั่นกรองปัญหา เรื่องกฎหมายก่อนนำเสนอคณะกรรมการพิจารณา

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฐ์) มีความเห็นว่า

/ นอกเหนือ

นอกเหนือจากปัญหาด้านกฎหมายแล้วยังมีปัญหาการปฏิบัติงานด้านอื่นๆด้วย จึงสมควรให้คณะที่ปรึกษา
ที่จะจัดตั้งขึ้นปฏิบัติหน้าที่ครอบคลุมด้านอื่นๆด้วย

มติคณะกรรมการ อนุมิตให้ตั้งคณะที่ปรึกษาคณะกรรมการได้ โดยให้ประธานคณะกรรมการพิจารณาตัวบุคคล
และออกคำสั่งแต่งตั้งในฐานะประธานคณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเกษตรกรรมต่อไปได้

เรื่องที่ 4.2 การเพิกถอนเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ของจังหวัดภูเก็ต

ประธานเสนอต่อที่ประชุมว่าจากการตรวจสอบข้อมูลการออกเอกสารสิทธิที่จังหวัดภูเก็ต
ซึ่งได้รับการร้องเรียนจำนวน 10 ราย เห็นว่าน่าจะต้องดำเนินการเพิกถอนสิทธิต่อไป

ฝ่ายเลขานุการชี้แจงว่าจากการตรวจสอบกับสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต พบว่าในจำนวน
10 ราย มีผู้ขาดคุณสมบัติชัดเจน เนื่องจากมีที่ดินภายนอกเพียงพอแก่การยังชีพอยู่แล้ว จำนวน 4 ราย
ซึ่งจะต้องเพิกถอนสิทธิ

คณะกรรมการพิจารณากันอย่างกว้างขวางและมีความเห็นว่า เมื่อมีหลักฐานชัดเจนว่า
ผู้ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 จังหวัดภูเก็ตจำนวน 10 ราย หากรายใดขาดคุณสมบัติ เนื่องจาก
มิได้เป็นเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก หรือเป็นผู้ที่ดินเพียงพอแก่การครองชีพอยู่แล้ว
อันขัดกับคุณสมบัติผู้สิทธิ ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ถือว่าสัน
สิทธิในการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินโดยมิต้องพิจารณาตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และมอบหมาย
ให้เลขานุการ ส.ป.ก.มีอำนาจเพิกถอนเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 สำหรับ 10 ราย ที่จังหวัดภูเก็ตที่มี
หลักฐานขาดคุณสมบัติชัดเจนได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์คำตัน) มีความเห็นว่าแม้มีการมอบอำนาจให้
จังหวัดดำเนินการให้สันสิทธิหรือเพิกถอนเอกสารสิทธิ แต่ผู้เป็นเจ้าของอำนาจยังสามารถใช้อำนาจนั้น
ด้วยตนเองได้

มติคณะกรรมการ คณะกรรมการพิจารณาแล้ว มีมติดังนี้

1. ผู้ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 จังหวัดภูเก็ต ที่ได้รับการร้องเรียนและมีการ
ตรวจสอบมาแล้ว 10 ราย เมื่อมีหลักฐานชัดเจนว่าขาดคุณสมบัติในการเป็นเกษตรกร หรือการเป็นผู้ไม่มี
ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ ให้สันสิทธิในการเข้าทำ
ประโยชน์ในที่ดินโดยไม่ต้องดำเนินการตามระเบียบที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมกำหนด

/ 2. ผู้ได้รับ

2. ผู้ได้รับเอกสาร ส.ป.ก.4-01 จังหวัดภูเก็ตรายใดในจำนวน 10 ราย มีหลักฐานชัดเจนว่าขาดคุณสมบัติและสันติสุขตามมติคณะกรรมการในข้อ 1 มอบหมายให้ เลขานุการ ส.ป.ก.มีอำนาจเพิกถอนเอกสาร ส.ป.ก.4-01 สำหรับรายนั้นได้ โดยให้กำหนดเงื่อนไขเพื่อความเป็นธรรมตามความจำเป็น โดยมีต้องดำเนินการตามระเบียบที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมกำหนด

เลิกประชุมเวลา 19.00 น.

(นายสุทิน มุลพฤกษ์)

รองเลขานุการ รักษาการแทน
เลขานุการสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม
กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม

(นายอวาลิต อิงคะวนิช)

เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน 7

ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายช่วยอำนวยความสะดวกและประสานงาน

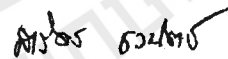
รักษาราชการแทน เลขานุการกรม

(นายศิริโรจน์ จีรวัฒน์จรยา)

เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 6

ผู้จัดรายงานการประชุม

(นางสาววิตรี ชวนิตย์)

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 5

ผู้จัดรายงานการประชุม